

Altinget

Debatt: Att lära av misslyckanden kräver att man erkänner dem

DEBATT

12 januari 2021 kl. 0:15 | 0 kommentarer

Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson har sänkt takhöjden i det offentliga samtalet och misslyckats med pandemihanteringen, menar debattören. (Foto: Janerik Henriksson/TT)

DEBATT. Inser regeringen och folkvalda egentligen vilken svår skada Sveriges misslyckade pandemihantering har tillfogat landet? Det frågar sig Sigurd Bergmann, professor emeritus i religionsvetenskap och medlem i Vetenskapsforum covid-19.

Sigurd Bergmann

Professor emeritus i religionsvetenskap [Trondheim, Uppsala, Lund, München], sekreterare för European Forum for the Study of Religion and the Environment, ledamot i Det kongelige Norske videnskabers selskab och medlem i Vetenskapsforum covid-19

Pandemin har satt Sverige på världskartan, men det rampljus vi hamnat i är knappast smickrande. Regeringens och Folkhälsomyndighetens [FHM] säregna strategi har orsakat tusentals medborgares död och ett långtidslidande som till stor del hade kunnat undvikas. Oavsett vilken synvinkel man anlägger på pandemihanteringen kvarstår detta facit.

Eftersom regeringen dock genomgående hävdar att den gör allting rätt i rätt tid, tillämpas samma häpnadsväckande strategi även nu, i den andra vågen. Därtill påstås vi ha haft låg smittspridning under sommaren, trots att vi i verkligheten översteg grannländernas med 3-4 gånger, även då när vi på hemmaplan upplevde ett relativt sett lugnare läge.

Kapsejsad strategi

I december och januari utgör antalet döda cirka två kraschade fullsatta flygplan i veckan, och ingen avmattning i sikte. Sjukvården närmar sig katastrofläge, bortprioritering av andra svaga och sjuka pågår och smittspridningen innebär även att antalet långtidssjuka ökar i rasande takt. Något uttalat mål för våren har man inte. Hur kan man fortfarande navigera enligt denna strategi trots att nationens stolta regalskepp redan har kapsejsat? Hur många döda i onödan tål vi?

Vågar man känna visst hopp när debatten efter en lång besvärande tystnad äntligen tar fart? För att påskynda detta angelägna samtal vill jag här formulera de teman som bör problematiseras. Även tillitens urholkning mellan folk och folkvalda samt mediernas destruktiva funktion före november vore givetvis värda att belysa.

Forskarkritik avfärdas

Den svenska självbilden är den av en modern kunskapsnation, "en ledande life science-nation". Trots detta präglas beslutsprocesserna i pandemin av att den ansvariga expertmyndigheten genomgående avvisar samtal och samverkan

med externa vetenskapsmän och -kvinnor inom relevanta discipliner.

I stället för att inta en kunskapssökande och lyssnande hållning betecknar FHM:s generaldirektör Johan Carlson kritik mot myndigheten som "ovärdig" – och sänker därmed taket i det demokratiska samtalet samtidigt som han överger såväl vetenskapens livsnerv som WHO:s etiska riktlinjer.

Statsepidemiologen sprider å sin sida besynnerliga blandningar av halvsanningar [barn smittar inte], felaktigheter [nedtonande av dödstal såväl som smittans luftburenhet] och spekulationer [att munskydd ökar riskerna]. Samtidigt smutskastas och ignoreras högkompetenta forskares kritik. Även Kungliga vetenskapsakademins röst avfärdas i Folkhälsomyndighetens bunker.

Misslyckad myndighet

Omvärlden följer med förfärat intresse vårt lands kunskapsförakt. Regeringen byter inte ut ledningen utan förlänger dess mandat, trots ett katastrofalt resultat och trots att FHM i flera råd bryter mot instruktionen att stå på "vetenskaplig grund".

Hur rimmar allt detta med ambitionen att vara en ledande kunskapsnation? Grundtanken som låg till grund för hanteringen från start – att inte ha som ambition att stoppa detta virus, utan att långsamt uppnå naturlig flockimmunitet, har som bekant lett till ett oetiskt offrande av människors liv och hälsa. Detta, i kombination med myndighetens motstånd mot munskydd, utgör de mest slående bevisen på kunskapsförakt.

Bör man inte snarast avveckla denna myndighet som redan när den bildades 2014 innebar en ödesdiger nedrustning av vetenskaplig kompetens? Argumentet att man inte kan göra detta mitt under en brinnande pandemi ter sig sällsynt enfaldigt. Att den pågående smittspridning sker helt utom vår kontroll är väl snarare ett argument för att flytta beslutsmakten till någon som är i stånd till att utöva den för allas bästa?

En skadad Sverigebild

Sverigebilden har utan tvekan skadats allvarligt av den misslyckade pandemihanteringen – en skada som lär bli långvarig. I Tyskland kan man se hur en märklig skara som betecknar sig som "tvärtänkare" och som samlar konspirationsteoretiker, våldsbenägna högerextremister och vaccinetståndare i demonstrationer där de viftar med svenska flaggor och hyllar Anders Tegnell som "frihetens ikon".

Har Sverige som nation blivit EU:s "Querdenker", alltså den som våghalsigt skattar statsindividualismen och myndighetsmakten högre än folkvaldas uppdrag att skydda befolkningens liv och hälsa? Kan andra länder inom EU framöver lita på att Sverige delar samma värdegrund och syn på människovärdet? Vem ansvarar för utrikespolitiken när Tegnell propagerar för den förträffliga svenska modellen överallt i världen? Ligger det verkligen i landets internationella intresse att Giesecke i egenskap av WHO- och FHM-rådgivare påverkar länder som Indien att använda den oetiska flockimmuniseringsmetoden?

Vill regeringen verkligen gång på gång förklara i EU varför den svenska modellen är så förträfflig, trots att den i onödan och utan någon som helst ekonomisk vinst skördar oskyldiga människors liv? Vore inte en gnutta mera ödmjukhet, en ursäkt till offren och uppriktig självkritik på sin plats?

Rättsliga dimensioner

Den misslyckade pandemihanteringen aktualiserar även en rättslig dimension. Behovet att se över grundlagen i ljuset av krishanteringen har redan nämnts. Smittskyddslagens starka betoning på individens egenansvar ter sig ödesdiger i kombination med statliga institutionernas ansvarsflykt och/eller inkompetens.

Den Europeiska konventionen till skydd för de mänskliga rättigheterna föreskriver i artikel 2 att "envars rätt till liv skall skyddas genom lag". Att i hemlighet frånta äldre och funktionshindrade rätten till sjukhusens covid-vård, vilket har skett på flera håll, rimmar illa med landets självbild som välfärdsnation. Både Coronakommissionen och Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har konstaterat att bristerna i äldreården hänger samman men den orimligt höga smittspridning som FHM tillåtit.

Man värnade vården

Utan tvekan har skyddet av i synnerhet svaga befolkningsgruppers liv satts ur spel när man endast har försökt begränsa smittspridningen till en "lagom nivå". Syftet med strategin har ofta sagts vara att inte överbelasta vården, alltså inte att stoppa smittspridningen. Trots detta överbelastas vården för närvarande långt utöver förmågan, och värre lär det bli.

Denna laissez-faire-metod utgör, vilket Coronakommissionen mycket riktigt påpekat, roten till det onda. Den allmänna samhällsspridningen beskrivs av kommissionen som den "enskilt viktigaste orsaken" till spridningen inom äldreomsorgen och därmed också till våra höga dödstal.

Försiktighetsprincipen övergavs

Kommissionen tydliggör vidare att Sverige inte använt sig av försiktighetsprincipen, en princip som många ser som helt central i EU-sfären, också i förhållande till hälsofrågor. Initialt har denna princip ofta tillämpats i miljösammanhang – och historiskt med ett starkt svenskt stöd, vilket ter sig ironiskt nu. Oavsett på vilket politikområde försiktighetsprincipen praktiseras så krävs förstås en fungerande riskbedömning. Detta har FHM med sina många felbedömningar och skönmålningar av situationen inte levererat, milt uttryckt.

Ansvarsutkrävande måste till

Hittills syns ingen ödmjukhet från regeringen och myndigheterna. Man pekar mot regionernas misslyckanden, men beskriver antingen den egna hanteringen som riktig – eller skyller på pandemins och virusets oförutsägbarhet. Detta ständiga duckande riskerar i realiteten att urholka tilliten gentemot de styrande och därmed även demokratin.

Ansvarsutkrävande är en central dimension i en demokrati, där all offentlig makt anses utgå från folket. Detta kräver dock att debatten och ansvarsutkrävandet sker förutsättningslöst och att statens representanter i politiken och förvaltningen är öppna för att lära sig något av de misslyckanden som framkommer. Dylika lärdomar är omöjliga om man framhårdar i att man gjort rätt och avfärdar kritik som "ovärdig".

[Corona »](#)

[Smittskydd »](#)

[Äldreomsorg »](#)

[Folkhälsomyndigheten »](#)

debatt@altinget.se

Nästa artikel: Corona

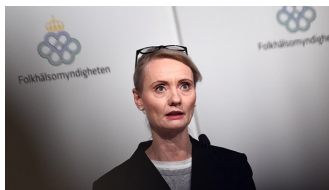
[Om klassrummen vore gym hade det kallats trängsel](#)

TEMA: CORONA

[Pressträff med Stefan Löfven, Lena Hallengren och gd Johan Carlson](#)

08-01-2021

[Folkhälsomyndighetens pressträff om pandemiläget \(7 jan\)](#)

07-01-2021

[Pressträff med Anna Ekström, Skolverket och Folkhälsomyndigheten](#)

07-01-2021

[Folkhälsomyndighetens pressträff om pandemiläget jan\]](#)

05-01-2021

DOKUMENTATION

Debatt på Altinget

Detta är en opinionsartikel som speglar skribentens åsikter

Vill du medverka i debatten?

Kontakta debattredaktionen på debatt@altinget.se eller debattredaktör Maja Andersson på ma@altinget.se

KARRIÄR

[Visa alla »](#)

Altinget söker nätverkskonsulenter

Frist: 31/01-2021

WESTANDER

Westander söker pr-konsulter

Frist: 21/01-2021

Avdelningschef till myndigheten SBU

Frist: 14/01-2021

TOPP

ANNONSERA PÅ ALTINGET